

**TURUN
YLIOPISTO**

Nuorten aikuisten talousosaaminen

Kasvatustieteen opiskelijoiden näkökulmasta

Kasvatustiede
Kandidaatin tutkielma

Laatija:
Laura Kylä-Uppo

Ohjaaja:
Annukka Jauhiainen

19.12.2024

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Laura Kylä-Uppo

Otsikko: Nuorten aikuisten talousosaaminen

Ohjaaja: yliopistonlehtori Annukka Jauhiainen

Sivumäärä: 35

Päivämäärä: 19.12.2024

Talousosaaminen on tärkeä taito, joka vaikuttaa yksilön arjen hallintaan ja hyvinvointiin. Tässä kandidaatin tutkielmassa tarkastellaan nuorten aikuisten talousosaamista Turun yliopiston kasvatustieteiden opiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten opiskelijat kokevat peruskoulun ja lukion tarjoaman talousopetuksen riittävyyden, millainen rooli perheellä ja kaveripiirillä on heidän taloudellisten taitojensa kehittymisessä ja mitä haasteita he ovat kohdanneet täysi-ikäisyyden jälkeisessä taloudenhallinnassa.

Tutkimuksessa käytettiin määrällistä ja laadullista analyysia, ja aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Tulokset osoittavat, että koulun tarjoama talousopetus koetaan yleisesti pinnalliseksi ja teoreettiseksi. Käytännönläheisten taitojen, kuten budjetoinnin, laskujen maksamisen ja verotuksen opettamisen, nähtiin olevan puutteellista. Perheellä ja kaveripiirillä oli merkittävä rooli taloustaitojen oppimisessa. Perheen vaikutus ilmeni erityisesti säästämisen ja vastuullisen kuluttamisen oppimisena, kun taas kaveripiiri tarjosi vertaistukea ja käytännön neuvoja esimerkiksi sijoittamiseen ja sosiaalietuuksien hakemiseen.

Täysi-ikäisyyden jälkeiset haasteet, kuten verotuksen ja sosiaalietuuksien monimutkaisuus, korostavat koulun talousopetuksen kehittämisen tarvetta. Tutkimus osoittaa, että nuoret aikuiset kaipaavat konkreettisia ja arjen tarpeisiin vastaavia taloustaitojen opetusmenetelmiä. Näin talousopetus voisi paremmin valmistaa heitä itsenäiseen elämään ja taloudenhallinnan haasteisiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää talousopetuksen kehittämisessä sekä koulutuksen että perheiden tukena.

Avainsanat: Talousosaaminen, nuoret aikuiset

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Talousosaaminen	7
3	Taloustaidot haltuun kodin ja koulun kasvatuksella	9
4	Aikaisempia tutkimuksia	11
4.1	Nuorten talousosaaminen-tutkimus	11
4.2	Nuorten itsenäistyminen edellyttää talousosaamista	12
4.3	Tutkimus nuorten talousosaamisesta	12
4.4	Yhteenveto	13
5	Tutkimuksen toteutus	14
5.1	Tutkimuskysymykset	14
5.2	Aineiston hankinta	14
5.3	Analyysimenetelmät	15
5.3.1	Määrällinen analyysi -suljetut kysymykset	15
5.3.2	Laadullinen analyysi -avoimet kysymykset	16
6	Tutkimustulokset	18
6.1	Määrälliset tulokset	18
6.1.1	Taustatiedot	18
6.1.2	Taloustaitojen opetus	19
6.1.3	Perheen ja kaveripiirin vaikutus	20
6.2	Laadulliset tulokset	21
6.2.1	Talousopetus koulussa	21
6.2.2	Perheen ja lähipiirin vaikutus talousosaamiseen	22
6.2.3	Täysi-ikäisyyden jälkeiset taloustaidot ja haasteet	23
7	Pohdinta	25
7.1	Johtopäätökset	26
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi	27
	Lähteet	29
	Liitteet	31
	Liite 1. Kyselylomake	31

1 Johdanto

Taloulosaaminen on taito, jonka merkitys korostuu jatkuvasti nykypäivän monimutkaisessa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa. Yksilön kyky hallita taloudellisia asioita ei vaikuta ainoastaan hänen henkilökohtaiseen hyvinvointiinsa, vaan sillä on myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia (Raijas, Kalmi, Ranta & Ruuskanen, 2020). Digitalisaatio, globaalit taloudelliset muutokset ja jatkuvasti muuttuvat säännökset edellyttävät yksilöiltä taloudellista lukutaitoa, joka auttaa hallitsemaan sekä arjen talousasioita että pitkäjänteistä talouden suunnittelua. Nuorten aikuisten siirtyminen taloudelliseen itsenäisyyteen tapahtuu usein nopeasti, vaikka heillä ei välttämättä ole riittäviä valmiuksia hoitaa taloudenhallinnan keskeisiä osa-alueita, kuten budjetointia, verotusta tai laskujen maksamista. Puutteellinen taloulosaaminen voi johtaa ylivelkaantumiseen, epävarmuuteen ja taloudellisiin kriiseihin.

Peruskoulun ja toisen asteen oppilaitosten tarjoamalla talousopetuksella on keskeinen rooli taloulosaamisen kehittämisessä, mutta tutkimusten mukaan nykyinen opetus ei aina vastaa nuorten aikuisten tarpeita. Tämä tutkimus tarkastelee kasvatustieteiden opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia heidän taloulosaamisestaan. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, kuinka nuoret kokevat koulun tarjoaman talousopetuksen riittävyyden ja millainen rooli perheellä ja kaveripiirillä on heidän taloudellisten taitojensa kehittämisessä. Lisäksi tutkimuksessa käsitellään täysi-ikäisyyden jälkeisiä taloudenhallinnan haasteita, kuten verotuksen ja sosiaalietuuksien monimutkaisuutta, mitkä ovat nuorten keskuudessa toistuvasti esille nousevia ongelmia.

Tutkimus yhdistää määrällisen ja laadullisen analyysin tarjotakseen monipuolisen kuvan nuorten taloulosaamisen tilasta ja kehittämistarpeista. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella Turun yliopiston kasvatustieteiden opiskelijoilta, mikä tarjoaa kohdennetun mutta relevantin näkökulman aiheeseen. Kyselyssä käsiteltiin taloulosaamisen oppimista koulussa, perheen ja kaveripiirin vaikutusta sekä nuorten kokemuksia arjen taloudenhallinnasta. Analyysissä hyödynnettiin sekä tilastollista tarkastelua että sisällönanalyysiä, mikä mahdollisti yleistettävien tulosten yhdistämisen yksilöllisiin näkökulmiin.

Taloulosaamisen merkitys ulottuu yksilötasolta laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Taloudellisesti taitavat yksilöt pystyvät tekemään parempia päätöksiä, välttämään taloudellisia kriisejä ja osallistumaan aktiivisesti taloudelliseen toimintaan. Tämä tutkimus pyrkii tuottamaan tietoa, joka voi toimia pohjana talouskasvatuksen kehittämiselle kouluissa ja perheissä, tarjoten samalla käytännön ehdotuksia nuorten taloulosaamisen tukemiseksi. Näin ollen tutkimuksen

tuloksilla on merkitystä paitsi kasvatustieteiden näkökulmasta myös laajemmin koulutuksen ja yhteiskunnan kehittämisen kannalta.

2 Talousosaaminen

Talousosaaminen on kansalaistaito, jota voidaan pitää tärkeänä valmiutena jokaiselle, niin oman talouden hallinnan kannalta kuin osallistuessa muihin taloudellisiin toimintoihin (Raijas, Kalmi, Ranta & Ruuskanen, 2020, s. 5). Huolimatta siitä, että talousosaamiselle ei ole olemassa yhtä ainutta määritelmää, voidaan sen kuitenkin sanoa koostuvan taloustaidoista, taloudellisesta tietämyksestä ja vastuullisesta taloudellisesta käyttäytymisestä erilaisissa elämäntilanteissa (Raijas & Uusitalo, 2012). Lisäksi talousosaamiseen voidaan sisällyttää päivittäisten raha-asioiden hallinta, tulevaisuuden suunnittelu, finanssituotteiden valinta sekä talousasioiden seuraaminen (Atkinson ym., 2006).

Talousosaaminen kehittyy läpi elämän kokemusten, koulutuksen ja taloudellisten tilanteiden myötä. Se ei ole pysyvä taito vaan vaatii jatkuvaa kehittämistä. Peura-Kapanen & Lehtinen (2011) korostavat, että taloudelliset taidot ja tietämys edellyttävät säännöllistä päivittämistä, jotta yksilö pystyisi niiden avulla sopeutumaan muuttuvaan taloudelliseen ympäristöön sekä kohtaamaan sen haasteet. Esimerkiksi teknologian kehitys ja uusien finanssituotteiden monimutkaisuus asettavat vaatimuksia yksilöille, jotka tarvitsevat kykyä valita sopivia palveluita ja ymmärtää niiden ehdot (Peura-Kapanen & Lehtinen, 2011). Talousosaamisen tavoitteena onkin tukea yksilön taloudellista hyvinvointia ja mahdollistaa järkevien päätösten tekemistä talouden suhteen. Tällaiset taidot edistävät sekä yksilön että yhteiskunnan vastuullisuutta.

Kansainvälisesti talousosaamista kuvataan englanniksi käsitteellä *Financial Literacy*. OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020) mukaan talousosaaminen tarkoittaa taloudellisen tietoisuuden, tietämyksen, taitojen, asenteiden ja käyttäytymisen yhdistelmää. Nämä valmiudet mahdollistavat järkevien taloudellisten päätösten tekemisen. Talousosaamisen avulla yksilö onnistuu kantamaan vastuun henkilökohtaisista talouden asioista, tekemään harkittuja päätöksiä ja välttymään taloudellisilta riskeiltä ja huijauksilta.

Vaikka talousosaaminen on tärkeä yksilöllinen taito, on sillä myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Yksi talousosaamisen keskeisistä osa-alueista on sen kyky edistää kestävästä kehitystä. Kun yksilö on taloudellisesti perehtynyt, hänellä on kyky tehdä vastuullisia, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin huomioivia kulutusvalintoja (OECD/INFE, 2023). Kestävän kehityksen edistämisen lisäksi talousosaaminen vahvistaa yhteiskunnan kriisinkestävyttä. Taloudellisen epävarmuuden, kuten työttömyyden, inflaation tai talouskriisien, aikana talousosaaminen voi auttaa yksilöitä sopeutumaan haastaviin olosuhteisiin, hallitsemaan riskejä ja turvaamaan perustarpeensa.

Taloulosaamiseen kuuluu myös taito varautua yllättäviin tapahtumiin, kuten työttömyyteen tai kodinkoneen hajoamiseen, ja varmistaa, että näihin tilanteisiin on varattuna riittävästi säästöjä (Atkinson ym., 2006). Näin yksilön kyky varautua ja toimia kriisitilanteissa vähentää myös yhteiskunnan taloudellista rasitetta, kuten ylivelkaantumista ja sosiaaliturvan kuormitusta (OECD/INFE, 2023).

Taloulosaaminen on myös keskeinen tekijä ylivelkaantumisen ehkäisyssä. Yksilön ymmärtäessä lainojen, korkojen ja maksujen vaikutuksen hänen taloudelliseen tilanteeseensa, hän on vähemmän altis taloudellisille vaikeuksille. Taloulosaamisen hyödyt ulottuvat siis yksilöstä koko yhteiskuntaan, sillä velkaongelmien ennaltaehkäisy pienentää taloudellisia riskejä, jotka puolestaan voivat pahimmassa tapauksessa johtaa taloudelliseen epävakauteen (Raijas & Uusitalo, 2012). Voidaan siis todeta, että taloulosaamisen vaikutukset ulottuvat yksilötasoa pidemmälle ja, että taloulosaaminen on todella tärkeä tekijä hyvinvoivan, vastuullisen ja kestäväen yhteiskunnan rakentamisessa.

Tutkimuksessani käytän jatkossa vain taloulosaamisen termiä, jonka ymmärrän itse samalla tavalla kuin aiemmin mainitut Raijas ym. (2012, s. 6–12).

3 Taloustaidot haltuun kodin ja koulun kasvatuksella

Suomen peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmassa ei viitata suoraan talousosaamiseen, vaan käytössä on termi ”taloustaidot”. Talousosaamista ei myöskään käsitellä omana oppiaineena kummassakaan opetussuunnitelmassa, vaan sen sijaan se tuodaan esille muihin oppiaineisiin integroituna. Tämä kuvastaa talouskasvatuksen pitkää historiaa Suomessa, jossa esimerkiksi säästäväisyyskasvatus oli aluksi keskeinen osa koulutusta (Kortesalmi & Autio, 2019). Talouskasvatuksen ja talousopetuksen käsitteet kuitenkin sekoittuvat usein. Talousopetus mielletään yleensä koulun vastuulle, kun taas talouskasvatusta voi antaa myös perhe, media tai muut tahot (Kortesalmi & Autio, 2019; Kalmi, 2018).

Taloustaitojen opetuksen voidaan katsoa alkavan peruskoulun neljännen vuosiluokan yhteiskuntaopissa. Opetussuunnitelmaan on oppiaineen tehtävien kohdalle kirjattu tavoitteeksi rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi taloudellisiksi toimijoiksi. Neljännestä kuudenteen vuosiluokkaan oppiaineen on tarkoitus tutustuttaa oppilaat vastuullisen kuluttamisen sekä oman taloudenhoidon perusasioihin. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen kohdalle on kirjattu, että oppilaita halutaan erityisesti tukea taloutta koskevan tiedon etsimisessä. Yhdeksi oppiaineen oppimisen tavoitteen sisältöalueeksi on kirjattu taloudellinen toiminta. Tähän sisältyy taloudellisen toiminnan tarkastelua sekä sen merkitystä, jonka tarkoituksena on perehtyä rahankäyttöön, kestäväan kulutukseen sekä säästämiseen. (ePerusteet, opintopolku, 104/011, vuosiluokat 3–6, 2014)

Lukiossa taloustaitojen opetus syvenee yhteiskuntaopin pakollisella taloustietokurssilla. Kurssilla perehdytään ajankohtaisiin talouspolitiikan ja talouden toimintaperiaatteisiin. Tavoitteeksi kurssille on kirjattu muun muassa, että opiskelija oppii tuntemaan kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat, ymmärtämään talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä, oppii tulkitsemaan talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita sekä arvioimaan kriittisesti taloutta koskevilla keskusteluissa esitettyjä argumentteja. (Lukion opetussuunnitelman perusteet, 6.14, 293, 2019) Kuitenkin tutkimuksissa on havaittu, että nuoret kokevat koulun tarjoaman talouskasvatuksen usein pintapuoliseksi eivätkä sen sisällöt vastaa täysin heidän tarpeitaan esimerkiksi säästämisen, sijoittamisen ja velkaantumisen hallinnan suhteen (Kortesalmi ym., 2022; Luukkanen & Raijas, 2012, s. 33–35).

Lukion yhteiskuntaopin taloustiedon kurssilla käytännön taloustaitojen oppimisen tavoitteeksi on asetettu se, että opiskelija osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä suunnitella ja hallita omaa talouttaan. Tämä tavoite sisältyy kurssin aihealueeseen ”kansantalous ja toimijat”, joka kattaa

oman talouden hallintaan liittyviä teemoja, kuten säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen. Kodin ja koulun kasvatuksella on kuitenkin erilaiset lähtökohdat taloustaitojen opettamisessa. Kodista saatu talouskasvatus on usein vapaamuotoista ja tapahtuu arjen tilanteissa, kuten ruokaostoksilla, jolloin lapset oppivat vertailemaan tuotteiden hintoja ja ymmärtämään maksuvälineiden käyttöä. Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa myös siihen, millaisia mahdollisuuksia lapsella on oppia talousasioista kotona. Esimerkiksi pienituloisissa perheissä vanhemmat tinkivät usein omista menoistaan tarjotakseen lapsilleen kulutusmahdollisuuksia, mikä voi kuitenkin rajoittaa lasten mahdollisuuksia tutustua pankkiasioihin ja muihin taloudellisiin resursseihin (Pugh, 2009, s. 144–1459.)

Koulun tarjoaman talousopetuksen kattavuus ja syvyys ovat keskeisiä kysymyksiä taloustaitojen opetuksessa. Voidaankin miettiä, tarjoaako nykyinen opetus riittäviä valmiuksia nuorille, jotta he voivat selviytyä itsenäisesti taloudellisista velvollisuuksistaan. Talouskasvatuksen vaikuttavuus riippuu osaksi siitä, kuinka hyvin opittu tieto on sovellettavissa nuorten arkeen ja kuinka intensiivistä opetus on ollut (Kalmi, 2018).

4 Aikaisempia tutkimuksia

Taloulosaamisen merkitys tutkimuskohteena on korostunut viime vuosina sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Suomessa aihetta on tutkittu erityisesti taloudellisten taitojen, talouskasvatuksen ja kulutustottumusten kautta. Tutkielmaan olen ottanut mukaan edellisiksi tutkimuksiksi Talous ja nuoret TAT ry:n toteuttaman tutkimuksen *Nuorten taloulosaaminen* (2018), Liisa Peura-Kapasen tutkimuksen *Nuorten itsenäistyminen edellyttää taloulosaamista* (2013) sekä Jyväskylän Yliopiston *Tutkimus nuorten taloulosaamisesta* (2024). Näiden tutkimusten avulla hahmotan, miten ja milloin nuorten taloulosaamista on tutkittu Suomessa ja mitkä keskeiset tekijät tutkimusten mukaan vaikuttavat sen kehitykseen.

4.1 Nuorten taloulosaaminen-tutkimus

Talous ja nuoret TAT:n vuonna 2018 tehdyssä tutkimuksessa tarkasteltiin 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten taloustaitoja, taloudellisia asenteita ja heidän taloudellista käyttäytymistään. Kohderyhmä valittiin sen perusteella, että kyseinen ikäryhmä siirtyy itsenäiseen taloudenhallintaan ja heidän taloulosaamisensa voi vaikuttaa merkittävästi heidän tulevaisuuteensa niin yksilöinä kuin yhteiskunnan jäseninä. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa nuorten sen hetkisiä taitoja ja tietoja arjen talouden hallinnasta.

Tuloksista selvisi, että yli puolet tutkimukseen vastaajista oli kiinnostunut talousasioista. Heidän taloudellinen osaamisensa kuitenkin vaihteli merkittävästi. Esimerkiksi raha-asoiden hoidossa oli eroja, sillä erityisesti pojat ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat olivat muita vastaajia aktiivisempia. Melkein puolilla nuorista oli sijoituksia tai säästöjä, mikä osoitti heidän olevan taloudellisesti aktiivisia. Perheen merkitys taloustaitojen oppimisessa korostui, sillä monet kertoivat oppineensa raha-asoiden hoitoa pääasiassa seuraamalla vanhempien käyttäytymistä ja tekemällä käytännön kokeiluja, kuten viikkorahan budjetointia. Koulun tarjoamaa talousopetusta pidettiin sen sijaan riittämättömänä. Vastaajista moni kertoi kokevansa, että koulun talousopetus ei ollut tarpeeksi käytännönläheistä eli ei tarjonnut valmiuksia arjen taloudenhallintaan, kuten budjetointiin tai säästämiseen.

Tutkimuksessa ilmeni tarve kehittää talouskasvatusta kouluissa, jotta se vastaisi paremmin nuorten tarpeisiin ja valmistaisi heitä tulevaisuuden taloudellisiin haasteisiin. Tämä voisi mahdollisesti myös auttaa tasoittamaan eroja, joita perhetausta ja sosioekonominen asema aiheuttavat nuorten taloulosaamisen tasossa.

4.2 Nuorten itsenäistyminen edellyttää talousosaamista

Vuonna 2013 tehdyssä Liisa Peura-Kapasen tutkimuksessa tutkittiin nuorten talousosaamista itsenäistymisen näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineiston hankinnassa hyödynnettiin syvähaastatteluja nuorten elämäntilanteiden ja heidän kohtaamiensa taloudellisten haasteiden ymmärtämiseksi. Lähestymistapa erottaa Peura-Kapasen tutkimuksen edellä mainitusta TAT:n tutkimuksesta, joka puolestaan perustui kvantitatiiviseen kyselyaineistoon. Laadullinen ote mahdollisti yksityiskohtaisemman analyysin yksilöllisistä kokemuksista ja niiden vaikutuksesta taloudelliseen käyttäytymiseen.

Samanlaisena havaintona TAT:n tutkimukseen myös tässä tutkimuksessa nousi esille, että nuorten talousosaaminen muodostui pitkälti perheeltä saatujen mallien ja koulutuksen kautta saadun tiedon pohjalta. Erityisesti perheen taloudellinen tilanne ja asenteet rahankäyttöön vaikuttivat merkittävästi nuorten taitojen ja asenteiden kehittymiseen. Esimerkiksi pienituloisen perheen omaavalla nuorella oli usein pienemmät mahdollisuudet oppia pankkipalveluiden käytöstä tai säästämisestä, minkä vuoksi he olivat heikommassa asemassa itsenäistymisen koittaessa.

Peura-Kapanen nosti tutkimuksessaan samoja konkreettisia haasteita, joita nostan myös tässä tutkimuksessa esille. Näitä olivat muun muassa opintolainojen hallinta, asumiskustannusten maksaminen ja yllättävien menojen, kuten esimerkiksi kodinkoneen hajoamisen kustannukset. Nuoret kertoivat, etteivät koe olevansa valmiita näiden tilanteiden kohtaamiseen pelkän koulun tarjoaman talousopetuksen avulla. Kuten kappaleessa kolme mainitaan, myös Peura-Kapanen huomauttaa, että peruskoulussa talousopetusta ei tapahdu eri oppiaineiden yhteydessä. Toisen asteen koulutuksessa talouteen liittyvät kurssit taas käsittelevät enemmän yhteiskunnallisia kuin yksilöllisiä taloudellisia kysymyksiä.

4.3 Tutkimus nuorten talousosaamisesta

Tuorein tutkimus nuorten talousosaamisesta toteutettiin keväällä 2024 verkkopaneelien ja puhelinhaastatteluiden avulla. Tutkimuksen rahoittajana toimi Oikeusministeriö ja tutkimus keskittyi 15–29-vuotiaiden nuorten talousosaamiseen osana kansallista talousosaamisstrategiaa. Tavoitteena oli kartoittaa nuorten taloudellisia tietoja, taitoja ja asenteita ja selvittää vastaako heidän talousosaamisensa nykyisiä taloudellisia haasteita. Kyselyn pohjana toimi OECN: talousosaamisen mittaristo, mutta se piti sisällään myös digitaalisia ympäristöjä koskevia kysymyksiä.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että nuorten taloustaitojen taso on yleisesti ottaen hyvä. Taidoissa kuitenkin esiintyi eroja sukupuolen ja koulutustaustan välillä. Esimerkiksi miehet ottivat enemmän

riskejä talouden suhteen, kun taas naiset hallitsivat taloustiedon paremmin. Lisäksi miehet olivat aktiivisempia säästämässä ja sijoittamisessa. Tuloksista myös ilmeni, että nuoret, joiden vanhemmat olivat korkeakoulutettuja, suoriutuivat keskimääräistä paremmin taloudellisten taitojen ja tietojen osalta. Tämä tulos vahvisti käsitystä siitä, että sosioekonomisella taustalla on merkittävä vaikutus nuorten talousosaamisen kehittymiseen.

Tutkimuksessa korostettiin, kuinka vahva merkitys digitaalisilla taidoilla on nykyaikaisessa talousosaamisessa. Tämän suhteen naiset kokivat hallitsevansa esimerkiksi digitaaliset maksutavat miehiä paremmin. Myös digitaalisissa taidoissa näkyi yhteys sosioekonomiseen taustaan, sillä nuoret, joiden vanhemmat olivat korkeakoulutettuja, omasivat paremmat taidot petosten ja huijausten tunnistamisessa verkossa.

Tutkimuksessa korostettiin tarvetta kehittää talouskasvatusta koulutuksessa ja yhteiskunnassa, jotta se tukisi nuorten kykyä kohdata talouden haasteet sekä perinteisissä että digitaalisissa ympäristöissä. Esille nostettiin muun muassa kohdennetun tuen tarjoaminen, jotta sukupuolien väliset erot olisivat pienempiä esimerkiksi sijoittamiseen liittyvien riskien hallinnassa.

4.4 Yhteenveto

Kaikki kolme tutkimusta osoittavat talouskasvatuksen ratkaisevan merkityksen nuorten talousosaamisen kehittymisessä. Vaikka jokaisessa tutkimuksessa oli eri pääpaino ja lähestymistavat, nostivat ne kaikki kuitenkin esille perheen ja koulutuksen tärkeyden taloustaitojen oppimisessa. Näitä tutkimuksia apuna käyttäen voidaan myös miettiä, miten nuorten talousosaamista voitaisiin kehittää niin, että he pystyisivät vastaanottamaan taloudellisia haasteita eri elämänvaiheissa. Valitettavasti tutkimuksissa nousi myös esille, kuinka suuri merkitys sukupuolella ja sosioekonomisella taustalla on vielä vuonna 2024.

5 Tutkimuksen toteutus

Kandidaatin tutkielmassani tutkin, opetetaanko peruskoulussa ja lukiossa taloustaitoja tarpeeksi kattavasti niin, että nuorten aikuisten on mahdollista pärjätä opetuksen avulla itsenäisesti yhteiskunnan asettamissa taloudellisissa tehtävissä. Tutkielmassani keskityn Turun yliopistossa opiskeleviin, lukion käyneisiin kasvatustieteiden opiskelijoihin.

5.1 Tutkimuskysymykset

1. Mistä nuoret aikuiset saavat talousosaamisensa?
2. Kokevatko nuoret aikuiset peruskoulun ja lukion talousopetuksen riittäväksi arjen talousosaamisen hallintaan?

5.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka laadittiin Webropol-työkalulla. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 18–30-vuotiaat Turun yliopiston kasvatustieteiden opiskelijat. Lisäksi vaatimuksena oli, että vastaajien toisen asteen koulutuksena oli lukio. Kyselylomake mahdollisti vastaajaryhmän tavoittamisen ja anonyymin vastaamisen, mikä todennäköisesti myös lisäsi luottamusta ja rohkaisi avoimiin vastauksiin.

Kysely muodostui taustakysymyksistä, kuten vastaajan iästä, pääaineesta ja asumismuodosta. Lisäksi mukana oli kysymyksiä, jotka kartoittivat vastaajien kokemuksia ja valmiuksia talousosaamisen eri osa-alueilla. Kysymyksissä käsiteltiin muun muassa, millaista talousopetusta he saivat perheessä ja koulussa, sekä heidän kokemuksiaan taloudenhallinnan haasteista ja onnistumisista. Lisäksi kyselyssä selvitettiin, mitä taloudellisia taitoja vastaajat ovat oppineet täysi-ikäisyyden jälkeen ja mitä taloudellisia asioita he kokevat edelleen haastaviksi tai helpoiksi.

Kyselyn keskeinen teema oli taloustaitojen oppiminen ja sen lähteet. Kyselyssä kysyttiin muun muassa, kuinka perhe, koulu ja kaveripiiri ovat vaikuttaneet heidän talousosaamiseensa ja millaisia taitoja he pitävät tärkeänä tulevaisuuttaan ajatellen. Lomakkeessa oli myös muutamia avoimia kysymyksiä, joiden avulla vastaajat saivat mahdollisuuden kertoa enemmän näkemyksistään.

Aineisto kerättiin keväällä 2023 ja kyselyyn vastasi 16 opiskelijaa. Vastausaikaa oli varattu noin kuukausi. Kaikki vastaukset kerättiin anonyymisti ja vastaajalla meni arvioltaan noin 10–20 minuuttia

kyselyn täyttämiseen. Koska kysymykset olivat kattavia, loi se mahdollisuuden käsitellä talousosaamisen eri näkökulmia niin määrällisen kuin laadullisen analyysin näkökulmasta.

5.3 Analyysimenetelmät

Tässä tutkimuksessa käytetään sekä määrällistä että laadullista analyysiä, sillä menetelmien yhdistäminen mahdollistaa nuorten aikuisten talousosaamisen ilmiön monipuolisen tarkastelun. Määrällinen analyysi soveltuu suljettuihin kysymyksiin, joissa tavoitteena on tuottaa yleistettävää tietoa vastaajajoukon kokemuksista ja havaita esimerkiksi eroja ja yhtäläisyyksiä taustamuuttujien, kuten iän tai opiskeluvaiheen, suhteen (Tähtinen, Laakkonen, Broberg & Tähtinen, 2020). Laadullinen analyysi puolestaan tarjoaa mahdollisuuden syventyä vastaajien yksilöllisiin kokemuksiin ja näkemyksiin avoimien kysymysten kautta, jolloin saadaan syvällisempi ymmärrys ilmiön taustalla vaikuttavista tekijöistä (Eskola & Suoranta, 1998).

Menetelmien yhdistämistä kutsutaan triangulaatioksi. Triangulaation avulla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja tulosten kattavuutta. Puusa ja Juuti (2020) korostavat, että määrällinen ja laadullinen analyysi täydentävät toisiaan: määrällinen analyysi tuo esiin yleistettäviä havaintoja, kun taas laadullinen analyysi syventää näitä tuloksia tarkastelemalla vastaajien yksilöllisiä perusteluja ja kokemuksia.

Kahden menetelmän yhdistäminen on erityisen hyödyllistä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa, jossa tutkitaan sekä yksilöllisiä kokemuksia että laajempia trendejä. Tämän lähestymistavan avulla voidaan muodostaa kokonaisvaltainen kuva siitä, miten nuoret aikuiset kokevat talousosaamisensa ja sen kehittymisen eri ympäristöissä, kuten koulussa ja perheessä.

5.3.1 Määrällinen analyysi -suljetut kysymykset

Määrällinen analyysi soveltuu erinomaisesti tämän tutkimuksen kyselyaineistoon, joka sisältää useita suljettuja kysymyksiä. Sen avulla voidaan systemaattisesti tarkastella vastaajajoukon talousosaamiseen liittyviä kokemuksia ja havaita trendejä sekä eroavaisuuksia esimerkiksi taustatekijöiden, kuten iän ja opiskeluvaiheen, suhteen (Tähtinen, Laakkonen, Broberg & Tähtinen, 2020). Määrällinen analyysi tarjoaa mahdollisuuden yleistettäviin tuloksiin ja auttaa muodostamaan selkeän kuvan nuorten aikuisten talousosaamisesta (Heikkilä, 2014).

Talousopetuksen lähteitä ja laatua koskevat kysymykset (5, 7–11) tarjoavat tietoa siitä, milloin vastaajat ovat saaneet opetusta taloustaidoista ja kuinka riittäväksi he kokevat koulun ja perheen roolin talousosaamisen kehittäjänä. Esimerkiksi kysymys 7, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan

koulun tarjoamia valmiuksia, analysoidaan prosenttijakaumina. Tällöin saadaan selkeä käsitys siitä, kuinka moni vastaaja kokee koulun antaman opetuksen riittäväksi taloudenhallinnan näkökulmasta.

Täysi-ikäisyyden jälkeisiä taloustaitoja kartoittavat kysymykset (12–16) keskittyvät konkreettisiin taloudenhallinnan osa-alueisiin, kuten laskujen maksamiseen, budjetointiin ja verotukseen. Määrällinen analyysi näiden kysymysten osalta tuo esille, mitkä talousosaamisen osa-alueet koetaan yleisesti helpoiksi tai haastaviksi, ja auttaa tunnistamaan kehityskohteita, joihin talousopetuksessa tulisi kiinnittää huomiota.

5.3.2 Laadullinen analyysi -avoimet kysymykset

Laadullinen analyysi on menetelmä, jolla pyritään ymmärtämään yksilöiden kokemuksia, merkityksiä ja ilmiöiden moninaisuutta syvällisesti (Eskola & Suoranta, 1998). Siinä aineistoa tarkastellaan monitahoisesti sekä pyritään löytämään teemoja ja rakenteita, jotka auttavat tulkitsemaan tutkittavaa ilmiötä (Puusa & Juuti, 2020). Laadullinen analyysi soveltuu erityisen hyvin tämän tutkimuksen avoimiin kysymyksiin, sillä ne tarjoavat vastaajille mahdollisuuden ilmaista näkemyksiään ja kokemuksiaan talousosaamisesta omalla äänellään.

Tässä tutkimuksessa laadullinen analyysi kohdistetaan kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin, kuten "Millaista taloustaitojen opetusta muistat saaneesi koulusta?" (kysymys 6) sekä kysymyksiin, joissa vastaajia pyydetään tarkentamaan kokemuksiaan taloudellisten taitojen haasteista ja onnistumisista. Esimerkiksi kysymykset 13 ja 14 koskevat täysi-ikäisyyden jälkeisiä haasteita ja helppouden kokemuksia talousasioissa, kuten laskujen maksamisessa, verotuksessa ja budjetoinnissa. Avoimien vastausten avulla voidaan tarkemmin ymmärtää, miksi tietyt talouden osa-alueet koetaan haastaviksi tai sujuviksi, ja miten nuoret aikuiset kuvaavat koulun, perheen tai omien kokemustensa merkitystä talousosaamisen kehityksessä.

Laadullinen analyysi toteutetaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Ensimmäisessä vaiheessa avoimet vastaukset luetaan huolellisesti useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tämän jälkeen vastauksista nostetaan esiin keskeisiä ilmauksia ja toistuvia teemoja, kuten "koulun opetus oli liian teoreettista" tai "perheen mallit auttoivat säästämisessä". Lopuksi teemat ryhmitellään laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotka auttavat vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tämä analyysimenetelmä on joustava ja mahdollistaa vastausten monipuolisen tarkastelun, jolloin voidaan tuoda esiin yksilöllisiä ja yhteisiä kokemuksia (Eskola & Suoranta, 1998; Puusa & Juuti, 2020).

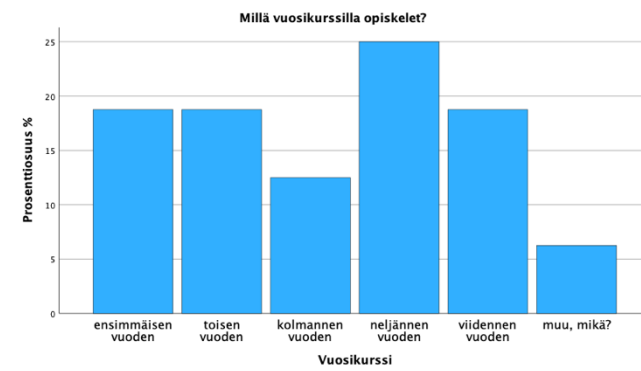
Laadullisen analyysin avulla voidaan syventää määrällisestä aineistosta saatuja havaintoja ja tarkentaa, miten nuoret aikuiset itse kokevat talousosaamisensa ja sen kehityksen eri ympäristöissä. Tämä yhdistelmä antaa kokonaisvaltaisen kuvan nuorten talousosaamisen nykytilasta ja sen kehittämisen tarpeista.

6 Tutkimustulokset

6.1 Määrälliset tulokset

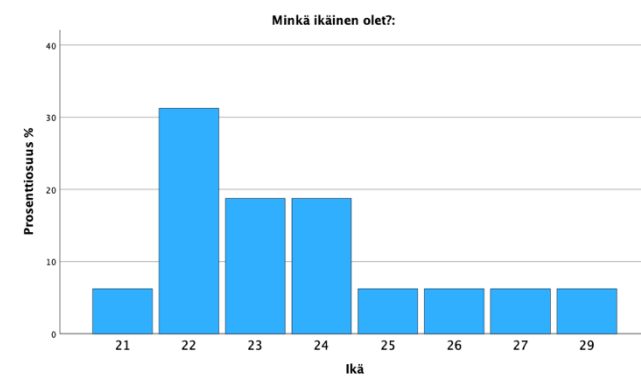
6.1.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa oli neljännen vuoden opiskelijoita (25,0 %), kun taas ensimmäisen, toisen ja viidennen vuoden opiskelijoita oli kutakin 18,8 %. Kolmannen vuoden opiskelijoita oli 12,5 %, ja vain yksi vastaaja (6,3 %) ilmoitti opiskelevansa jollakin muulla vuosikurssilla, joka tässä tapauksessa oli kuudennen vuoden opiskelija. Vastaajajoukon tasainen jakautuminen eri vuosikurssien kesken tarjoaa monipuolisen kuvan opiskelijoiden talousosaamisen kokemuksista. (ks. kuvio 1.)

Kuvio 1.

Vastaajien ikä vaihteli 21–29 vuoden välillä. Eniten vastaajia oli 22-vuotiaiden ryhmässä, johon kuului 31,3 % vastaajista. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat 23- ja 24-vuotiaat, joita kumpiakin oli 18,8 %. Vähemmän edustettuja olivat ikäryhmät 21-, 25-, 26-, 27- ja 29-vuotiaat, joihin kuhunkin kuului 6,3 % vastaajista. Tulokset osoittavat, että suurin osa vastaajista on iältään nuoria aikuisia, mikä vastaa hyvin tutkimuksen kohderyhmää. (ks. kuvio 2.)

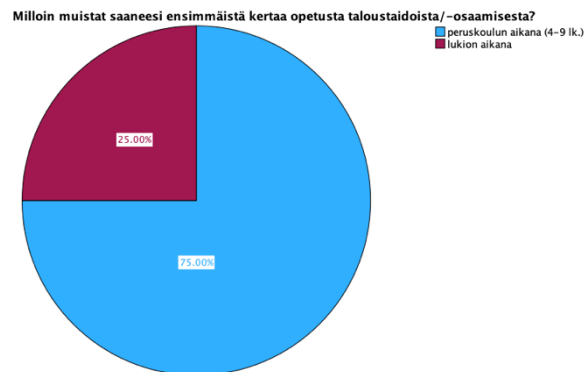

Kuvio 2.

Kaikki kyselyyn vastanneet opiskelijat (100,0 %) asuvat omassa taloudessaan. Tämä osoittaa, että vastaajat ovat itsenäisessä elämäntilanteessa, mikä tekee talousosaamisesta heille erityisen merkityksellistä. Omassa taloudessa asuminen edellyttää käytännön taloustaitojen hallintaa, kuten budjetointia, laskujen maksamista ja talouden suunnittelua.

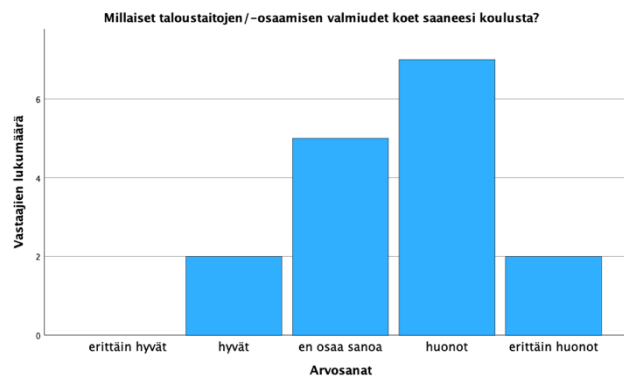
6.1.2 Taloustaitojen opetus

Tulosten perusteella suurin osa vastaajista, 75,0 %, ilmoitti saaneensa opetusta taloustaidoista peruskoulun aikana (luokat 4–9). Lukion aikana opetusta saaneita oli selvästi vähemmän, 25,0 % vastaajista. Tämä tulos osoittaa, että peruskoulu on tärkein ajankohta taloustaitojen opetuksen tarjoamiselle, mutta lukion rooli opetuksen jatkumisessa jää vähäisemmäksi. Talousopetuksen painottuminen peruskouluun voi selittää sen, miksi monet nuoret aikuiset kokevat opetuksen jääneen pinnalliseksi tai irralliseksi arjen tarpeista. (ks. kuvio 3.)

Kuvio 3.

Koulun tarjoamia valmiuksia talousosaamiseen pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5, jossa 1 = erittäin huonot ja 5 = erittäin hyvät. Tulosten mukaan vastausten keskiarvo oli 3,56, mikä viittaa siihen, että valmiudet koettiin kohtalaisiksi. Vastauksissa oli vain vähän vaihtelua, sillä keskihajonta oli 0,89, ja arviot sijoittuivat pääosin välille 2–5. (ks. kuvio 4.)

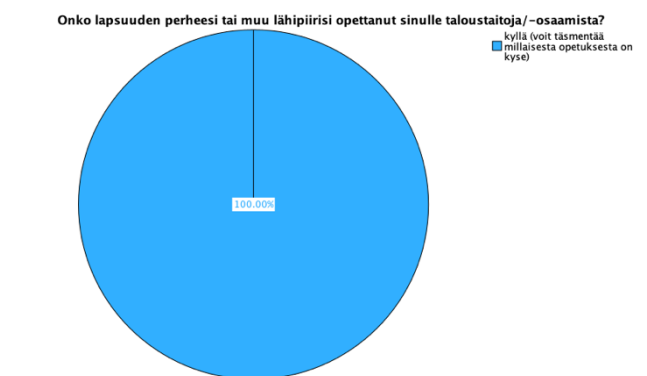

Kuvio 4.

Vaikka kukaan ei arvioinut koulun antamia valmiuksia erittäin huonoiksi, korkeimpia arvosanoja annettiin vain harvoja. Tämä tukee aiempaa havaintoa, jonka mukaan koulun talousopetus on tarjonnut perustietoa, mutta sen käytännönläheisyys ja syvällisyys ovat jääneet puutteellisiksi. Vastaajien kokemukset osoittavat selkeän tarpeen kehittää taloustaitojen opetusta niin, että se vastaisi paremmin nuorten aikuisten arjen taloudenhallinnan tarpeita.

6.1.3 Perheen ja kaveripiirin vaikutus

Tulosten mukaan kaikki vastaajat (100,0 %) ilmoittivat saaneensa taloustaitojen opetusta lapsuuden perheeltä tai muulta lähipiiriltään. Tämä osoittaa, että perheellä on ollut keskeinen rooli taloustaitojen kehittämisessä nuorille aikuisille. Vastaajien kokemukset korostavat perheen vaikutusta esimerkiksi säästämisen, rahankäytön ja vastuullisen kuluttamisen oppimisessa, mikä on todennäköisesti tapahtunut arjen tilanteissa ja esimerkkien kautta. (ks. kuvio 5.)

Kuvio 5.

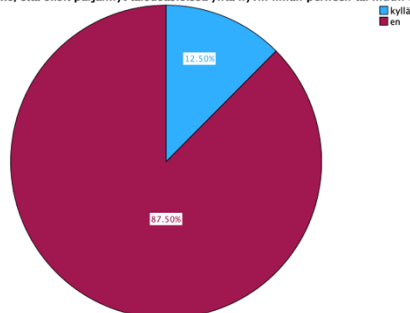
Vastaajista 68,8 % ilmoitti saaneensa apua kaveripiiriltään taloustaitojen kehittämisessä, kun taas 31,3 % kertoi, ettei ollut saanut kaveripiiriltään tukea talousasioissa. Tämä tulos korostaa kaveripiirin merkitystä erityisesti vertaistukena ja käytännön vinkkien jakajana, esimerkiksi sijoittamisen, budjetoinnin tai sosiaalietuuksien hakemisen osalta. (ks. kuvio 6.)

Kuvio 6.

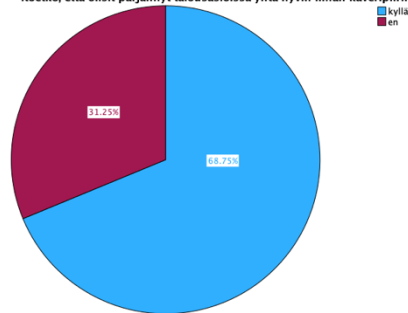
Kysyttäessä, olisivatko vastaajat pärjänneet talousasioissa ilman perheen tai lähipiirin tukea, vain 12,5 % katsoi pärjäävänsä itsenäisesti. Valtaosa vastaajista (87,5 %) koki, että perheen tuki oli ollut ratkaisevaa taloustaitojen oppimisessa. (ks. kuvio 7.)

Koetko, että olisit pärjännyt talousasioissa yhtä hyvin ilman perheen tai muun lähipiirin apua?

Kuvio 7.

Koetko, että olisit pärjännyt talousasioissa yhtä hyvin ilman kaveripiirin apua?

Kuvio 8.

Sen sijaan kaveripiirin kohdalla tulokset olivat tasaisempia: enemmistö, 68,8 %, ilmoitti pärjänneensä ilman kaveripiirin tukea, mutta 31,3 % koki tarvitsevänsä heidän apuaan. (ks. kuvio 8.)

6.2 Laadulliset tulokset

6.2.1 Talousopetus koulussa

Avoimien kysymysten perusteella vastaajien kokemukset talousopetuksesta koulussa olivat vaihtelevia. Sisällönanalyysi paljasti kolme keskeistä teemaa: opetuksen teoreettisuus, käytännönläheisyyden puute ja muistojen epäselvyys. Moni vastaaja muistaa saaneensa talousopetusta peruskoulun ja lukion yhteiskuntaopin tunneilla, mutta opetuksen koettiin jääneen pinnalliseksi ja teoreettiseksi.

Opetuksen teoreettisuus korostui vastauksissa, joissa mainittiin esimerkiksi abstraktien käsitteiden painotus ilman konkreettisia esimerkkejä:

"Yläasteen yhteiskuntaopissa puhuttiin lainoista ja palkoista, mutta konkreettinen opetus puuttui."

"Opetettiin kyllä, mitä korko tarkoittaa, mutta ei esimerkiksi sitä, miten se käytännössä vaikuttaa lainan ottamiseen."

Käytännönläheisyyden puute nousi esille etenkin, kun vastaajat toivat esiin tarpeen konkreettisille taidoille, kuten laskujen maksamiselle ja vuokrasopimusten tekemiselle:

"En oppinut mitään konkreettista. Kaikki mitä osaan laskuista tai budjetoinnista, olen joutunut opettelemaan itse."

"Muistan yläkoulussa leikisti ostaneemme osakkeita ja seuranneemme niiden arvoa, mutta muuta opetusta ei juurikaan ollut."

Kolmantena teemana esille noussut muistojen epäselvyys, viittasi siihen, ettei talousopetus ole jättänyt vahvaa muistijälkeä:

"Rehelligesti en muista saaneeni varmaan minkäänlaista talouskoulutusta."

"En edes muista oliko lukiossa mitään talousopetusta vai ei - ainakaan se ei ollut mieleenpainuvaa."

Tulokset viittaavat siihen, että koulun talousopetus ei ole vastannut nuorten aikuisten arjen tarpeita, vaan se on koettu irralliseksi osaksi opetusta. Tämä nostaa esiin tarpeen integroidusta ja käytännönläheisestä oppimisesta, joka voisi tehdä talousosaamisen oppimiskokemuksista merkityksellisempiä ja mieleenpainuvampia.

6.2.2 Perheen ja lähipiirin vaikutus talousosaamiseen

Kaikki vastaajat mainitsivat saaneensa talouskasvatusta lapsuudenkodistaan tai muulta lähipiiriltään. Sisällönanalyysin perusteella vastaukset voitiin jakaa kolmeen teemaan: säästämisen oppiminen, vastuullisen kuluttamisen mallit ja vertaistuki.

Säästämisen oppiminen korostui vastauksissa, joissa perheen antama kasvatus sisälsi selkeitä malleja taloudellisen vastuullisuuden ymmärtämisestä:

"Rahan käyttö ja säästäminen opetettiin kotona. Vanhemmat näyttivät esimerkkiä ja ohjasivat."

"13 v. laitettiin töihin, sitä ennen rahaa sai myös ansaitsemalla. Raha ei ole ilmaista. Jo leikeissä suomen vanha valuutta mukana, kun pennit jäivät tarpeettomiksi euroihin siirtymisen myötä."

Vastuullisen kuluttamisen mallit tulivat esiin, kun vastaajat kuvailivat vanhempiansa toimintaa ja ohjausta taloudenhallinnan eri osa-alueilla:

"Äiti, isä ja sisko neuvoivat esim. ensimmäisten töiden, kelan tukien ja vuokra-asumisen kanssa."

Vertaistuki kaveripiiriltä nousi merkittäväksi etenkin käytännön neuvojen ja kokemusten jakamisessa. Tämä ilmeni erityisesti sijoittamisen ja sosiaalietuuksien hakemisen kaltaisissa kysymyksissä:

"Olen saanut lähipiiriltäni vinkkejä sijoittamiseen ja sen aloittamiseen. Vinkkien avulla aloitin sijoittamisen rahastoihin."

"Kavereiden kanssa keskustelu esim. opintotuista, yksi kaveri pankissa töissä ja auttanut kyseisen pankin käytännön asioissa."

"Vertaistukea."

Näiden teemojen perusteella voidaan todeta, että perhe ja lähipiiri täydentävät merkittävästi koulun tarjoamaa talouskasvatusta. Tämä korostaa arkisten kokemusten ja perheessä opittujen mallien merkitystä nuorten taloudellisten valmiuksien kehittämisessä.

6.2.3 Täysi-ikäisyyden jälkeiset taloustaidot ja haasteet

Täysi-ikäisyyden jälkeisten taloustaitojen kohdalla sisällönanalyysi paljasti kaksi pääteemaa: itsenäinen oppiminen ja järjestelmähaasteet.

Itsenäinen oppiminen nousi vahvasti esiin, kun vastaajat kertoivat oppineensa taitoja itsenäisesti ja tilanteiden pakottamana. Tämä kuvastaa taloustaitojen oppimisen usein arjessa tapahtuvaa luonnetta:

"Kaikkiin talousasioihin olen oppinut, kun on ollut pakko selvittää, miten ne tehdään."

Järjestelmähaasteet liittyivät vastaajien kokemuksiin verotuksen, sosiaalietuuksien hakemisen ja vakuutusten kilpailuttamisen monimutkaisuudesta:

"Verotus tuntuu todella vaikealta, en koskaan tiedä, paljonko tulee tienaamaan, ja saan vuorotellen mätkyjä ja palautuksia."

"Sosiaalietuuksien hakeminen on sekavaa ja vaatii monia vaiheita."

Tulokset osoittavat, että täysi-ikäisyyden jälkeinen talousosaaminen kehittyy usein omien kokemusten ja virheiden kautta. Tämä korostaa koulun tarjoaman ohjauksen merkitystä, erityisesti

verotuksen ja tukijärjestelmien kaltaisten monimutkaisten aiheiden käsittelyssä. Oppilaille suunnatut simulaatiot ja käytännönläheiset oppimistilanteet voisivat helpottaa siirtymistä itsenäiseen elämään.

7 Pohdinta

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että koulun tarjoama talousopetus on monien vastaajien mielestä jäänyt pinnalliseksi ja teoreettiseksi. Valtaosa vastaajista ilmoitti saaneensa taloustaitojen opetusta peruskoulussa, mutta arvioiden mukaan tämä opetus ei ole ollut riittävän käytännönläheistä valmistamaan nuoria arjen taloushallinnan haasteisiin. Esimerkiksi budjetointiin, verotukseen tai laskujen maksamiseen liittyvää opetusta koettiin olevan vähän tai ei lainkaan. Lukion merkitys taloustaitojen opetuksen jatkumisessa oli vielä vähäisempi. Tämä korostaa tarvetta kehittää talousopetusta niin, että se vastaisi paremmin nuorten tarpeita ja tukisi heidän siirtymistään itsenäiseen elämään.

Käytännönläheisyyden ja teoreettisuuden välinen tasapaino nousi tutkimuksessa erityisenä kehityskohteena. Vaikka taloudellisen ymmärryksen teoreettinen perusta, kuten lainojen, sijoittamisen ja verotuksen käsitteiden selittäminen, on tärkeää, monet vastaajat korostivat käytännön taitojen merkitystä. Vastaajien kommentit, kuten *"konkreettinen opetus puuttui"* ja *"kaikkiin talousasioihin olen oppinut itse, kun on ollut pakko"*, korostavat koulun opetuksen puutteita, erityisesti käytännönläheisten taitojen osalta. Tämä viittaa siihen, että nuoret aikuiset kaipaavat enemmän konkreettisia, arjen tarpeita vastaavia harjoituksia ja esimerkkejä.

Lisäksi tutkimuksessa nousi esille, että perheen ja kaveripiirin rooli on merkittävä taloustaitojen kehittämisessä. Kaikki vastaajat ilmoittivat saaneensa taloustaitojen opetusta perheeltään, ja opetuksen kerrottiin liittyneen erityisesti säästämiseen, rahan arvon ymmärtämiseen ja vastuulliseen kuluttamiseen. Tämä osoittaa, että perheellä on keskeinen rooli nuorten talousosaamisen kehityksessä, ja koulu voisi hyödyntää tätä enemmän. Perheen rooli voidaan nähdä paitsi tukena myös oppimisen osana, ja oppilaita voisi esimerkiksi kannustaa keskustelemaan kotona taloudellisista kysymyksistä osana koulutehtäviä. Myös kaveripiirin merkitys nousi tutkimuksessa esille, sillä yli kaksi kolmasosaa vastaajista koki saaneensa ystäviltään merkittävää tukea.

Talousosaamisen kehittäminen koulussa voisi sisältää vahvempaa yhteistyötä oppilaan arkiympäristöjen kanssa. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi perheen taloudellisten rutiinien hyödyntämistä oppimistehtävissä tai vertaistuen lisäämistä kouluympäristössä, esimerkiksi ryhmätöiden ja oppilaiden välisen yhteisoppimisen kautta. Nuorten kokemat haasteet, kuten verotuksen ja sosiaalietuuksien monimutkaisuus, osoittavat, että koulun tarjoama teoreettinen perusta ei yksinään riitä. Käytännönläheisempi opetus, kuten simuloitua oppimistilanteita, joissa oppilaat harjoittelevat laskujen maksamista, budjetointia ja tukien hakemista, valmistaisivat nuoria paremmin itsenäiseen elämään ja vähentäisi heidän riippuvuuttaan ulkopuolisesta tuesta.

Vaikka tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tarkastella sukupuolen tai sosioekonomisen taustan vaikutuksia, aiemmissa tutkimuksissa nämä tekijät ovat nousseet merkittäviksi. Miesten ja naisten välillä on havaittu eroja taloustaitojen oppimisessa ja niiden soveltamisessa. Lisäksi sosioekonominen tausta vaikuttaa merkittävästi siihen, millaiset valmiudet nuori saa taloudellisten taitojen hallintaan. Tämä tutkimus kohdistui kasvatustieteen opiskelijoihin, mikä rajaa osaltaan näkökulmaa. Esimerkiksi ammattikoulua käyvien tai työelämään varhain siirtyneiden nuorten kokemuksia ei tässä tutkimuksessa tavoitettu. Näiden ryhmien sisällyttäminen tuleviin tutkimuksiin laajentaisi ymmärrystä siitä, miten taloustaitojen opetusta voidaan kehittää vastaamaan kaikkien nuorten tarpeita.

7.1 Johtopäätökset

Tämä tutkimus osoittaa, että koulujen talousopetus kaipaa merkittävää kehittämistä. Peruskoulussa ja lukiossa annettu opetus on vastaajien mukaan jäänyt liian teoreettiseksi ja irralliseksi arjen tarpeista. Konkreettiset harjoitukset, kuten budjetoititehtävät, laskujen maksamisen simulointi ja verotuksen laskennan harjoittelu, voisivat merkittävästi parantaa opetuksen käytännönläheisyyttä. Nykyinen opetussuunnitelma ei tue riittävästi oppilaita siirtymään itsenäiseen taloudenhallintaan.

Perheen ja kaveripiirin merkitys nuorten taloustaitojen oppimisessa oli keskeinen havainto tutkimuksessa. Vastaajat kertoivat oppineensa taloustaitoja erityisesti arjen tilanteissa perheensä ja ystäviensä avulla. Tämä korostaa tarvetta nähdä koulu, perhe ja oppilaan muu arki yhtenäisenä oppimisympäristönä. Koulu voisi esimerkiksi rohkaista perheitä keskustelemaan talousasioista ja hyödyntää oppilaiden arkikokemuksia osana oppimista.

Myös kaveripiiri nousi tutkimuksessa merkittäväksi vertaistuen lähteeksi. Kaverit voivat tarjota käytännön vinkkejä esimerkiksi sijoittamisen tai sosiaalietuuksien hakemisen kaltaisissa asioissa. Tällaista vertaistukea voisi myös sisällyttää osaksi koulun opetusta esimerkiksi ryhmätehtävien muodossa. Näin koulu voisi tukea oppilaiden yhteisöllistä oppimista ja vastavuoroisuutta taloustaitojen oppimisessa.

Jatkotutkimuksissa kohderyhmää tulisi laajentaa esimerkiksi eri koulutusasteiden ja sosioekonomisten taustojen nuoriin, jotta taloustaitojen oppimisen tarpeista saataisiin kattavampi kuva. Lisäksi tulevissa tutkimuksissa voisi tutkia tarkemmin sitä, miten sukupuoli ja sosioekonominen tausta vaikuttavat nuorten taloudellisiin valmiuksiin ja mitä erityistarpeita nämä tekijät voivat luoda talousopetukselle. Näiden tietojen pohjalta koulutusta voitaisiin kehittää yhä kattavammaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi

Tämän tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella useasta näkökulmasta, kuten aineiston kattavuuden, analyysimenetelmien ja kohderyhmän valinnan kautta. Eskola ja Suoranta (1998) korostavat, että laadullisen aineiston analyysissä erityistä huomiota tulisi kiinnittää aineiston monipuolisuuteen ja analyysin systemaattisuuteen. Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, joka mahdollistaa yksilöllisten kokemusten esille tuomisen. Menetelmä valittiin, koska avoimet kysymykset tarjosivat vastaajille mahdollisuuden ilmaista henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia, mikä syvensi määrällisen aineiston tarjoamaa kuvaa talousosaamisesta.

Tutkijana havaitsin, että laadullinen analyysi tarjosi ainutlaatuisen näkökulman siihen, miten vastaajat kokivat taloustaitojen oppimisen arjessaan. Vastausten analysoinnin aikana korostui, kuinka perheellä ja lähipiirillä oli ratkaiseva rooli taloustaitojen opettajina. Tämä havainto vahvisti käsitystäni siitä, että koulun tarjoamaa opetusta tulee täydentää oppilaan arkiympäristöissä tapahtuvilla oppimistilanteilla. Analyysin aikana huomasin kuitenkin, että avoimiin kysymyksiin vastaaminen vaihteli merkittävästi. Jotkut vastaajat antoivat erittäin yksityiskohtaisia vastauksia, kun taas toiset vastasivat lyhyesti. Tämä vaikutti siihen, kuinka kattavasti yksilölliset kokemukset pystyttiin tuomaan esiin analyysissä.

Kahden analyysimenetelmän, määrällisen ja laadullisen, yhdistäminen lisäsi tutkimuksen luotettavuutta ja kattavuutta. Tätä lähestymistapaa kutsutaan triangulaatioksi, ja sen avulla voidaan sekä yleistää tuloksia että tarkastella yksilöllisiä näkökulmia syvällisesti (Puusa & Juuti, 2020). Määrällisen aineiston analyysi tarjosi yleistettäviä tuloksia esimerkiksi talousopetuksen ajankohdasta ja perheen vaikutuksesta, kun taas laadullinen analyysi syvensi ymmärrystä talousosaamisen kehityksen taustatekijöistä. Omasta näkökulmastani triangulaatio oli erityisen hyödyllinen menetelmä, sillä se antoi mahdollisuuden täydentää määrällistä analyysiä vastaajien omakohtaisilla kertomuksilla, jotka rikastuttivat tulosten tulkintaa.

Aineiston rajallisuus on keskeinen tekijä, joka vaikuttaa tutkimuksen yleistettävyyteen. Vastaajajoukko koostui 16 kasvatustieteen opiskelijasta, mikä tekee otoksesta homogeenisen. Heikkilä (2014) huomauttaa, että pieni otoskoko voi heikentää määrällisen analyysin luotettavuutta, sillä yksittäisten vastausten vaikutus korostuu. Tutkijana havaitsin, että aineiston pieni koko teki analyysistä nopeampaa ja syvällisempää, mutta samalla herätti kysymyksen siitä, olisiko suurempi vastaajamäärä tuonut esiin uusia näkökulmia. Esimerkiksi sosioekonomisen taustan vaikutusta ei tässä tutkimuksessa voitu tarkastella, koska vastaajajoukko oli suhteellisen yhtenäinen.

Lisäksi kyselymenetelmän käytännön haasteet, kuten suljettujen kysymysten rajoittavat vastausvaihtoehdot ja avoimien kysymysten vastausaktiivisuuden vaihtelu, voivat vaikuttaa tulosten tarkkuuteen. Puusa ja Juuti (2020) muistuttavat, että analyysin syvällisyys riippuu siitä, kuinka hyvin aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin ja kuinka kattavasti vastaajien näkemyksiä on pystytty analysoimaan. Oman kokemukseni mukaan kyselylomake oli selkeä, mutta jälkikäteen arvioituna siihen olisi voinut lisätä kysymyksiä esimerkiksi perheen talouskasvatuksen yksityiskohtaisemmasta sisällöstä, mikä olisi voinut tarjota vielä monipuolisempaa tietoa aiheesta.

Jatkossa tutkimuksen luotettavuutta voisi parantaa laajentamalla kohderyhmää ja lisäämällä aineiston määrää. Tämä mahdollistaisi tarkemman analyysin esimerkiksi sukupuolen ja sosioekonomisen taustan vaikutuksista talousosaamiseen. Lisäksi syventäviä haastatteluja voitaisiin hyödyntää laadullisen aineiston täydentämiseksi, mikä lisäisi analyysin syvyyttä ja tarkkuutta. Näiden menetelmien avulla voitaisiin saada kattavampi kuva talousopetuksen nykytilasta ja sen kehitystarpeista.

Tutkimusprosessin aikana opin paljon sekä tutkimuksen toteutuksesta että analyysin käytännön haasteista. Laadullisen ja määrällisen analyysin yhdistäminen auttoi minua näkemään, kuinka erilaiset lähestymistavat voivat rikastuttaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tämä prosessi teki selväksi, kuinka tärkeää on suunnitella kysely huolellisesti, jotta se todella tavoittaa vastaajien näkemykset ja vastaa tutkimuskysymyksiin.

Henkilökohtaisesti koin, että tutkimus avasi uusia näkökulmia nuorten talousosaamisen moninaisuuteen ja siihen, miten heidän kokemuksensa voidaan tuoda esille. Samalla opin, kuinka tärkeää on kehittää omaa tutkimuksellista osaamistani. Tulevissa tutkimuksissa haluan panostaa siihen, että aineisto olisi entistä kattavampaa esimerkiksi lisäämällä vastaajamäärää ja syventämällä aineistoa haastatteluilla. Uskon, että tämä auttaisi paitsi syventämään analyysia myös tuomaan paremmin esiin vastaajien henkilökohtaisia kokemuksia ja tarinoita, mikä tekisi tuloksista merkityksellisempiä sekä yksilöiden että yhteiskunnan näkökulmasta.

Lähteet

Atkinson, A., McKay, S., Kempson, E., & Collard, S. (2006). Levels of Financial Capability in the UK: Results of a Baseline Survey.

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, T. (2014). Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Kalmi, P. (2018). Puolustuspuhe talouskasvatukselle. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 114(3), 421–424.

Kortesalmi, M. & Autio, M. (2019). Talous- ja kuluttajakasvatus talousosaamisen mahdollistajana. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115 (4), 588–603.

Lukion opetussuunnitelman perusteet (2019). Yhteiskuntaoppi. Opetushallitus.

OECD (2016) OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. OECD, Paris. www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

OECD (2017) OECD PISA financial literacy assessment of students. <http://www.oecd.org/finance/financial-education/oecdphisafinancialliteracyassessment.htm>

OECD/INFE (2023). *Advancing Financial Literacy Worldwide*. OECD Publishing.

Peura-Kapanen, L. – Lehtinen, A-R. (2011) Nuorten taloudellinen osaaminen – määrittelyä, toimijoita, materiaaleja. Julkaisuja 3/2011. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.

Puusa, A., & Juuti, P. (toim.) (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.

Pugh, A. J. (2009). *Longing and Belonging : Parents, Children, and Consumer Culture*. Berkeley, Calif: University of California Press.

Raijas, A., Kalmi, P., Ranta, M., & Ruuskanen, O. P. (2020). Suomalaisten talousosaaminen: Analyysi 2000-luvulla tehtyjen tutkimusten ja selvitysten perusteella. Suomen Pankki.

Raijas, A. & Uusitalo, O., 2020, Nuoret ja talousosaaminen (9–17) Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.

Tähtinen, J., Laakkonen, E., Broberg, M., & Tähtinen, R. (2020). Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. (2. uudistettu painos). Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

1. Opiskelen... *

Kasvatustieteen laitoksella

2. Millä vuosikurssilla opiskelet? *

ensimmäisen vuoden

toisen vuoden

kolmannen vuoden

neljännen vuoden

viidennen vuoden

muu, mikä?

3. Minkä ikäinen olet? *

4. Asutko omassa taloudessa? *

kyllä

en

muu, mikä?

Seuraavissa kysymyksissä puhutaan taloustaidoista/-osaamisesta.

Näille termeille ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää, mutta tässä tapauksessa niillä tarkoitetaan käytännön taloustaitoja sekä vastuullista taloudellista käyttäytymistä eri elämäntilanteissa. Tavoitteena molemmilla termeillä on taloutensa hallitsevat kuluttajat.

5. Milloin muistat saaneesi ensimmäistä kertaa opetusta taloustaidoista/-osaamisesta? *

peruskoulun aikana (4–9 lk.)

lukion aikana

6. Millaista taloustaitojen opetusta muistat saaneesi koulusta?

7. Millaiset taloustaitojen/-osaamisen valmiudet koet saaneesi koulusta? *

erittäin hyvät

hyvät

en osaa sanoa

huonot

erittäin huonot

8. Onko lapsuuden perheesi tai muu lähipiirisi opettanut sinulle taloustaitoja/-osaamista? *

kyllä (voit täsmentää millaisesta opetuksesta on kyse)

ei

9. Oletko saanut apua kaveripiiriltä taloustaidoissa/-osaamisessa? *

kyllä (voit täsmentää millaisesta opetuksesta on kyse)

ei

10. Koetko, että olisit pärjännyt talousasioissa yhtä hyvin ilman perheen tai muun lähipiirin apua? *

kyllä

en

11. Koetko, että olisit pärjännyt talousasioissa yhtä hyvin ilman kaveripiirin apua? *

kyllä

en

12. Millaisia talouteen ja rahankäyttöön liittyviä asioita muistat opetelleesi täysi-ikäiseksi tulemisen jälkeen? *

laskujen maksu

vakuutukset

verotus

opintolaina

tulo- ja menoarvio

sosiaalietuuksien hakeminen

sopimukset (esim. työ-, vuokra- tai puhelinliittymä sopimukset)

muu, mikä?

13. Millaiset rahaan tai omaan talouteen liittyvät asiat koit silloin haastavaksi?

Halutessasi voit kertoa vastauksien perään, miksi koit juuri ne asiat haastaviksi. *

laskujen maksu

vakuutukset

verotus

opintolaina

tulo- ja menoarvio

sosiaalietuuksien hakeminen

sopimukset (esim. työ-, vuokra- tai puhelinliittymä sopimukset)

muu, mikä?

14. Millaiset rahaan tai omaan talouteen liittyvät asiat olivat taas helppoja?

Halutessasi voit kertoa vastauksien perään, miksi koit juuri ne asiat helpoiksi. *

laskujen maksu

vakuutukset

verotus

opintolaina

tulo- ja menoarvio

sosiaalietuksien hakeminen

sopimukset (esim. työ-, vuokra- tai puhelinliittymä sopimukset)

muu, mikä?

15. Millaiset rahaan tai omaan talouteen liittyvät asiat koet tällä hetkellä haastaviksi?

Halutessasi voit kertoa vastauksien perään, miksi koet juuri ne asiat haastaviksi. *

laskujen maksu

vakuutukset

verotus

opintolaina

tulo- ja menoarvio

sosiaalietuksien hakeminen

sopimukset (esim. työ-, vuokra- tai puhelinliittymä sopimukset)

muu, mikä?

16. Millaiset rahaan tai omaan talouteen liittyvät asiat koet tällä hetkellä helpoiksi?

Halutessasi voit kertoa vastauksien perään, miksi koet juuri ne asiat helpoiksi. *

laskujen maksu

vakuutukset

verotus

opintolaina

tulo- ja menoarvio

sosiaalietuksien hakeminen

sopimukset (esim. työ-, vuokra- tai puhelinliittymä sopimukset)

muu, mikä?

17. Mikä on mielestäsi paras tapa oppia taloustaitoja ja -osaamista? *

18. Onko sinulla vielä muuta talousosaamiseen liittyvää asiaa, jonka haluaisit tuoda ilmi?

Liite 2. Tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi	Nuorten aikuisten talousosaaminen
2. Rekisterinpitäjä	Laura Kylä-Uppo laura.i.kyla-uuppo@utu.fi +358 400 768578 Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos, Assistentinkatu 5 20500 Turku
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	Laura Kylä-Uppo, laura.i.kyla-uuppo@utu.fi, +358 400 768578
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	laura.i.kyla-uuppo@utu.fi +358 400 768578
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	Tutkimuksessa kerätään tietoa Turun Yliopiston opiskelijoilta heidän taloustaidoistaan/-osaamisestaan. Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on <i>(rasti vain yksikohta)</i> ☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta) ☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta) ☐ muu mikä _____

6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja: Tutkinto-ohjelma, opiskeluvuosien määrä, ikä, tietoa taloustaidoista/-osaamisesta.
7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.
8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	Tietoja säilytetään tietoturvalisesti korkeintaan viisi vuotta.
10. Rekisteröidyn oikeudet	Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle. Yhteyshenkilö rekisteröidyn oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvissä asioissa on Turun yliopiston tietosuojavastaava, yhteystiedot ilmoituksen alussa .
11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Henkilötiedot saadaan vastaajilta itseltään.
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.